

SEMESTER III MA SANSKRIT - VEDANTA

(Private Registration)

Multiple Choice Questions

SA040302 VEDANTA V

- 1) ब्रह्माविद्यायाः प्रयोजनं किम् ?
a) विद्यानिवृत्तिः   b) अविद्यानिवृत्तिः   c) विद्याविद्यानिवृत्तिः   D) आग्रहनिवृत्तिः ।
- 2) विद्याफलस्य श्रवणादिपूर्वकत्वं कया श्रुत्या बोध्यते ?
a) विद्वान् विभेति कुतश्चन   b) तत्सृष्ट्वा तदेवानुप्राविशत्   c) श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यः
D) मन्तव्यः ।
- 3) कैः विशेष्यमाणं ब्रह्म विशेष्यान्तरेभ्यो निर्धार्यते ?
a) सत्यादिभिः त्रिभिः विशेषणैः   b) अनृतादिपदैः   c) नीलादिपदैः   D) घटादिपदैः ।
- 4) कस्मात् ब्रह्म विशेष्यं भवति ?
a) विशेषणैः उक्तत्वात्   b) लक्षणसहितत्वात्   c) प्रत्यभिज्ञाविषयत्वात्   D) वेद्यतया विवक्षितत्वात् ।
- 5) किं नाम अनृतम् ?
a) यद्रूपेण यन्निश्चितं तद्रूपं न व्यभिचरति   b) यद्रूपेण यन्निश्चितं तद्रूपं व्यभिचरति
c) यद्रूपेण यत् न निश्चितं तद्रूपं व्यभिचरति   D) वेद्यतया विवक्षितत्वात् ।
- 6) ब्रह्मानन्दवल्याः सूत्रभूतं वाक्यं किम् ?
a) सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म   b) तस्माद्वा एतस्मादात्मनः आकाशः सम्भूतः   c) ब्रह्मविदाप्नोति परम्
D) None of the above
- 7) किं वाक्यं विकारात् ब्रह्म निवर्तयति ?
a) सत्यं ब्रह्म   b) ज्ञानं ब्रह्म   c) अनन्तं ब्रह्म   D) स्वर्गादिपरम् ।
- 8) ज्ञानं ब्रह्मेति किमर्थं प्रयुज्यते ? a) कारकनिवृत्त्यर्थं   b) मृद्वदचिद्रूपतानिवृत्त्यर्थम्
c) उभयार्थम्   D) अज्ञाननिवृत्त्यर्थम् ।
- 9) सत्यज्ञानशब्दौ स्वार्थसमर्पणेन के भवतः ?
a) विशेष्ये   b) विशेषणे   c) विशेषणविशेष्ये   D) None of the above
- 10) कस्मात् बुद्धिः गुहा भवति ?
a) गूढावस्थां भोगापवगौ पुरुषार्थाविति   b) शरीरान्तस्थितत्वात्   c) अन्तःकरणत्वात्
D) स्वर्गादिपरम्

- 11) आनन्त्यं कतिविधम् ?
a) द्विविधम्   b) त्रिविधम्   c) चतुर्विधम्   D) पञ्चविधम् ।
- 12) कस्मात् ब्रह्मणः कालतः अन्तवत्त्वं आकाशवत् नास्ति ?
a) कार्यत्वात्   b) अकार्यत्वात्   c) अनन्तत्वात्   D) कारणत्वात् ।
- 13) ब्रह्म वस्तुतः अनन्तं भवति । कस्मात् ?
a) सर्वानन्यत्वात्   b) सर्वान्यत्वात्   c) एकत्वात्   D) सर्वत्वात् ।
- 14) सर्वेषां कालाकाशादीनां वस्तुनां कारणं किम् ?
a) जीवः   b) पृथिवी   c) ब्रह्म   D) ज्ञानम्   D) None of the above
- 15) को नाम आकाशः ?
a) शब्दगुणः मूर्तद्रव्याणाम् अनवकाशकरः   b) शब्दगुणः मूर्तद्रव्याणाम् अनवकाशकरः
c) न शब्दगुणः मूर्तद्रव्याणाम् अनवकाशकरः   D) केवल शब्दगुणः मूर्तद्रव्याणाम्
अनवकाशकरः ।
- 16) भूतनां ज्येष्ठम् किम् ?
a) प्राणमयः   b) अन्नमयः पुरुषः   c) पृथिवी   D) प्रथमजं अन्नम् ।
- 17) कस्मात् अन्नमुच्यते ?
a) भूतैर्भुज्यमानत्वात् भूतभोक्तृत्वादेव च   b) भूतैः भुज्यमानत्वात् एव   c) भूतभोक्तृत्वादेव   D) ब्रह्मैव ।
- 18) देवाः मनुष्याः पशवश्च कया किर्यावन्तः भवन्ति ?
a) प्राणनकिर्यया   b) भोजनकिर्यया   c) उपासनया   D) केवल किर्यया
- 19) प्राणिनां जीवनं किम् ?
a) प्राणः   b) अन्नम्   c) औषधम्   D) विज्ञानम् ।
- 20) निश्चयविज्ञानैः प्रमाणस्वरूपैर्निर्वर्तितः आत्मा कः ?
a) मनोमयः   b) विज्ञानमयः   c) आनन्दमयः   D) अन्नमयः ।
- 21) आनन्दः कयोः फलम् ?
a) विद्याविद्ययोः   b) ज्ञानकर्मणोः   c) अविद्याकर्मणोः   D) विद्याकर्मणोः ।
- 22) विज्ञानमयादान्तरः आत्मा कः ?
a) मनोमयः   b) प्राणमयः   c) आनन्दमयः   D) विज्ञानमयः ।
- 23) सर्वे पाप्मानः किन्निमित्ताः ?
a) शरीराभिमाननिमित्ताः   b) अभिमाननिमित्ताः   c) शरीरनिमित्ताः   D) सर्वत्वात् ।
- 24) तस्मात् _____ एवानन्दमयो न पर एवात्मा ।
a) कारणपतितः   b) कार्यपतितः   c) कारणकार्यपतितः   D) विकृतयः ।
- 25) आकाशादि सर्वं कार्यं कस्मात् जातं गृह्यते ?
a) पृथिव्याः   b) ब्रह्मणः   c) असतः   D) प्राणमयः ।

- 26) असद्वा इदमग्र आसीदित्यत्र असदिति पदेन किं उच्यते ?
a) शशविषाणवत् वस्तु b) शून्यं c) व्याकृतनामरूपविशेषविपरीतरूपमविकृतं ब्रह्म
D) मिथ्याज्ञानम् ।
- 27) अध्यायक इति पदस्य भाष्यागतोर्थः कः ?
a) अध्यापकः b) शिष्यः c) अधीतवेदः D) परिचारकः ।
- 28) के मनुष्यगन्धर्वाः ?
a) मनुष्याः गन्धर्वाश्च b) गन्धर्वसदृशाः मनुष्यः c) कर्मविद्यावशात् गन्धर्वत्वं प्राप्ताः D)
मनुष्याः च गन्धर्वाश्च ।
- 29) अनन्दसाधनेषु त्रिषु नियते के ?
a) श्रोत्रियत्वावृजिनत्वे b) श्रोत्रियत्वाकाम हतत्वे c) अवृजिनत्वाकामहतत्वे D)
विद्याकर्मणः ।
- 30) _____ आनन्दः परमात्मैव
a) अभिन्नः अस्वाभाविकः b) अभिन्नः स्वाभाविकः c) स्वाभाविकः अस्वाभाविकः D)
भिन्नस्वोभाविकाः ।
- 31) लोकः कीदृशः भवति ?
a) दृष्टादृष्टविषयसमुदायः b) दृष्टविषय समुदायः c) दृष्टादृष्टेष्टविषय समुदायः D)
अदृष्टविषय समुदायः ।
- 32) विद्यायाः कार्यं किम् ?
a) विद्यामात्रप्राप्तिः b) अविद्यामात्रप्राप्तिः c) विद्याप्राप्तिः D) अविद्यानिवृत्तिः ।
- 33) का श्रुतिः कार्यस्य तदात्मत्वं दर्शयति ?
a) एकमेवाद्वितीयम् b) सैषानन्दस्य मीमांसा c) तत्सृष्ट्वा तदेवानुप्राविशत् D) मीमांसा ।
- 34) मन्त्रे न विभेति कुतश्चेत्यनेन किं प्रतिषिध्यते ?
a) भयनिमित्तमेव b) अभयनिमित्तमेव c) भयाभयनिमित्तमेव D) यादृश्चिकतया ।
- 35) वारुणिः पदस्य विग्रहवाक्यं किम् ?
a) वारुणेयः b) वरुणस्यापत्यं पुमान् c) वरुणपुत्रः D) वरुण संबन्धः ।
- 36) नियतसाध्यविषयाणां साधनानां साधकतमं साधनमिति लोके प्रसिद्धं किम् ?
a) तपः b) स्वाध्यायः c) एकाग्रता D) उपासना ।
- 37) अन्नम् अन्नादं च उभयं किम् ?
a) प्राणः शरीरं च b) मनः प्राणश्च c) मनः शरीरञ्च D) आत्मशरीरश्च ।
- 38) को नाम क्षेमः ?
a) अनुपात्तसंरक्षणं b) उपात्तपरिरक्षणम् c) अनुपात्तपरिरक्षणम् D) उपात्तयोग्यम् ।
- 39) योगो नाम कः ?
a) उपात्तपरिरक्षणं b) उपात्तयोग्यम् c) उपात्तपरित्यागः D) अनुपात्तस्य उपादानम् ।
- 40) तपसैव साधनेन भृगुः किं विज्ञातवान् ?
a) अन्तरतममानन्दं ब्रह्म b) अन्नमयानन्तरं ब्रह्म c) विज्ञानमयानन्तरं ब्रह्म D) None of
the above

- 41) काः अध्यत्मिक्यः समाज्ञाः ?
a) मानुषी समाज्ञाः b) दैवी समाज्ञाः c) मानुषी दैवी च समाज्ञाः D) सर्वात्मसमाज्ञाः ।
- 42) प्राणो वा अन्नम् । कस्मात् ?
a) प्राणस्य देहस्थत्वात् b) शरीरान्तर्भावात्प्राणस्य c) प्राणे सति शरीरस्य स्थितेः D) सर्वात्मत्वात् ।
- 43) योगक्षेमौ किन्निमित्तौ ?
a) प्राणापान निमित्तौ b) शरीरनिमित्तौ c) ब्रह्मनिमित्तौ D) सर्वात्मत्वात् ।
- 44) बलरूपेण कस्मिन्नुपास्यम् ?
a) विद्युति b) वृष्टौ c) पादयोः D) आत्मनोः ।
- 45) तत्सृष्ट्वा तदेवानुप्राविशदिति श्रुतौ कस्य कार्यानुप्रवेशं श्रूयते ?
a) असंसारिणः एव परमात्मनः b) संसारिणः पुरुषस्य c) असंसारिणः पुरुषस्य D) संसारी ।
- 46) कस्मात् ब्रह्मैव साम ?
a) एकत्वात् b) अनेकत्वात् c) सर्वात्मत्वात् D) समत्वात्
- 47) यद्धि न कुतश्चित् प्रविभज्यते तत् _____ भवति ।
a) सत्यं b) ज्ञानम् c) अनन्तम् D) उपासना
- 48) के समस्तमन्नजातमाप्नुवन्ति ?
a) येऽन्नं ब्रह्म उपासते b) ये प्राणं ब्रह्म उपासते c) ये उपासनमेव न कुर्वन्ति D) योगिनाम् ।
- 49) के प्राणं अनुप्राणन्ति ?
a) अग्न्यादयः देवाः b) मनुष्याः c) पुरुषाः D) पशवः ।
- 50) लोके प्राणस्य किं प्रसिद्धम् ?
a) कोशः b) वायुः c) सर्वायुष्ट्वम् D) अग्निः
- 51) स्वाहाकारादि केन हविः दीयते ?
a) यजुषा b) सामेन c) ऋचा D) अथर्वेण ।
- 52) कारणं हि कार्याणां प्रतिष्ठा । उदाहरणं किम् ?
a) यथा बीजात् सस्योत्पत्तिः b) यथा वृक्ष वीरुधां पृथिवी c) यथा मनोमयात् विज्ञानमयः D) समत्वात्
- 53) ब्रह्मैव _____ वृष्टौ व्यवस्थितमित्युपास्यम् ।
a) योगक्षेमात्मना b) सर्वात्मना c) बलरूपेण D) तृप्यात्मना
- 54) व्याकृतनामरूपविशेषविपरीतरूपम् अविकृतं किं भवति ?
a) असत् b) सत् c) सदसत् D) शून्यः
- 55) कस्मात् विकारः दृश्यम् अथवा द्रष्टव्यम् ?
a) विकारत्वात् b) अदृश्यत्वात् c) दर्शनार्थत्वात् D) विलक्षणत्वात्
- 56) साधुश्चासौ युवा चेति साधुयुवा इति कस्य विशेषणम् ?
a) पुरुषस्य b) अज्ञानिनः c) यूनः D) अन्धः
- 57) देवानामाचार्यः कः ?
a) इन्द्रः b) विष्णुः c) बृहस्पतिः D) वरुणः ।
- 58) के केवलेन वैदिकेन अग्निहोत्रादिना देवानपियन्ति ?

- a) मनुष्यगन्धर्वाः b) देवगन्धर्वाः c) देवाः D) कर्मदेवाः
- 59) आनन्दानन्दिनोश्चाविभागोऽत्र - कुत्र ?
a) स्वाभाविके परमानन्दे b) ब्रह्मणि c) मनुष्ये D) परमात्मनि ।
- 60) कस्मात् द्रव्यस्य तत्त्वम् अविक्रिया ?
a) परापेक्षत्वात् b) परानपेक्षत्वात् c) परापरानपेक्षत्वात् D) निरपेक्षत्वात् ।
- 61) कौ रूपादिवत् प्रत्यक्षावुपलभ्येते ?
a) बुद्धिस्थितौ विवेकाविवेकौ b) अन्तःकरणस्थौ विवेकाविवेकौ c) मनस्थितौ विवेकाविवेकौ
D) स्थिरास्थिरबुद्धौ ।
- 62) कः श्रद्धादिपूर्वकं यज्ञं तनोति ?
a) अज्ञानवान् b) विज्ञानवान् c) ज्ञानवान् D) None of the above
- 63) वेदात्मोक्तः - कः ? a) विज्ञानमयः b) मनोमयः c) प्राणमयः D) आनन्तमयः ।
- 64) आध्यात्मिकस्य प्राणस्य धारयित्री का ? a) पृथिवी b) आकाशः c) आपः D) अग्निः
- 65) सत्यं ज्ञानमनन्तमित्यत्र अचिद्रूपतानिवृत्त्यर्थम् प्रयुज्यमानं पदं किम् ?
a) सत्यं b) ज्ञानम् c) अनन्तम् D) आनन्तमयः
- 66) द्विगुणो वायुः, गुणौ कौ ?
a) शब्दस्पर्शगुणश्च b) स्पर्शगुणः रूपगुणश्च c) स्पर्शगुणः रसगुणश्च D) स्पर्शगुणः शब्दगुणश्च
- 67) का पञ्चगुणा भवति ? a) आपः b) वायुः c) पृथिवी D) अग्निः ।
- 68) लोके प्रसिद्धः रसः कः ?
a) तृप्तिहेतुः आनन्दकरः b) आनन्दकरः अतृप्तिहेतुः c) अतृप्तिहेतुः D) शान्तरसः ।
- 69) अन्नादः कीदृशः भवति ? a) पुरुषः b) दीप्ताग्निः c) अन्नवान् D) शरीरः ।
- 70) तैत्तिरीयशाङ्करभाष्यगतः श्लोकशब्दस्यार्थः कः ?
a) अन्नस्य स्वरूपः b) अन्नादस्य स्वरूपः c) अन्नान्नादयोः संघातः D) शरीरमनसंघातः ।
- 71) अयं रसं लब्ध्वा कीदृशो भवति ? a) आनन्दी b) दुःखी c) तृप्तिरहितो D) विरही ।
- 72) चक्षुः श्रोत्रं मनो वाचमिति कस्मिन् द्वाराणि भवन्ति ?
a) मोक्षोपलब्धौ b) जीवोपलब्धौ c) शरीरोपलब्धौ D) ब्रह्मोपलब्धौ ।
- 73) तपः कीदृशः ?
a) बाह्यान्तःकरणसमाधानम् b) शरीरसमाधानम् c) मनः समाधानम् D) क्लेशक्षमम् ।
- 74) मननसमर्थो भवतीति केन मन्त्रभागेन उच्यते ?
a) तन्मन इत्युपासीत b) तन्मह इत्युपासीत c) तत्प्रतिष्ठेत्युपासीत D) तत् तत्प्रतिष्ठेत्युपासीत ।

75) तस्मात्तदेतदुभयं प्राणः शरीरञ्च किं भवतः ? a) अन्ने b) अन्नमनादश्च c) अन्नादौ
D) स्थिरास्थिरबुद्धौ ।

ANSWER KEY

1	B	11	B	21	D	31	C	41	A	51	A	61	B	71	A
2	C	12	B	22	C	32	D	42	B	52	B	62	B	72	D
3	A	13	A	23	A	33	C	43	C	53	D	63	B	73	A
4	D	14	C	24	B	34	A	44	A	54	A	64	A	74	A
5	B	15	A	25	B	35	B	45	A	55	C	65	B	75	B

6	C	16	D	26	C	36	A	46	D	56	C	66	D		
7	A	17	A	27	C	37	A	47	C	57	C	67	C		
8	C	18	A	28	C	38	B	48	A	58	D	68	A		
9	B	19	A	29	A	39	D	49	A	59	A	69	B		
10	A	20	B	30	B	40	A	50	C	60	B	70	C		